

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง เพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Pak Phanang's River Cultural Route Development for Tourism Marketing Promotion, Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province

ธนาภา ช่วยแก้ว^{1*} และ สุตใจ จิโรจน์กุล²
Thanapa Chouykaew^{1*} and Sudjai Jirojkul²

¹สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
¹Tourism and Hospitality Program, School of Management, Walailak University

²สาขาวิชาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะพาณิชย์ศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
²Department of Social and Applied Sciences, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang Campus

*ติดต่อผู้เขียน thanapa.ch@wu.ac.th

ส่งบทความ 30 พฤษภาคม 2562 | แก้ไข 10 กันยายน 2562 | ตอรับ 23 กันยายน 2562 | เผยแพร่ 11 ธันวาคม 2562

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง 2) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังใน 3 ด้าน คือ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการทางการท่องเที่ยว และด้านตลาดทางการท่องเที่ยว 3) จัดทำและนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสำรวจพื้นที่เพื่อประเมินศักยภาพเส้นทางเบื้องต้น การสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง การทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อเสนอแนะมาแก้ไข ปรับปรุง และพร้อมมอบให้ชาวบ้านและหน่วยงานในพื้นที่นำไปใช้ส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ผลการศึกษา พบว่า ริมแม่น้ำปากพนังมีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วยวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านเกาะไชย ภูมิปัญญาการทำขนมลาของบ้านหอยรอก โรงสีแม่ครูที่เป็นร่องรอยบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ผลิตข้าวที่สำคัญของภาคใต้ในอดีต ความศรัทธาต่อหลวงพ่อผุดวัดนันทาราม อุโบสถไม้โบราณวัดรามประดิษฐ์ บ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เบี้ยสังข์ และพระตำหนักประทับแรมของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่จะสามารถนำมากำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังแบบเต็มวันหรือ Full Day Tour Itinerary อันจะช่วยส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวตามแนวคิด “วันเดียวเที่ยวปากพนัง” ภายใต้ชื่อรายการนำเที่ยว “ล่องเรือหา...รักษ์ ที่ปากพนัง” โปรแกรมท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตามหลักการส่วนประสมทางการตลาดแบบ 4 P's ส่งเสริมสินค้าทางการท่องเที่ยวให้เข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุด

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ริมแม่น้ำปากพนัง, การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this study aimed 1) to survey the cultural heritage and way of life of the villagers along Pak Phanang River, in order to plan cultural tourism route along the river, 2) to develop cultural tourism route in 3 aspects; tourist attraction, tourism services, and tourism marketing promotion., 3) to prepare, present, and publicize cultural tourism route along the Pak Phanang River by using marketing mix for tourism promotion commercially. The researcher studied and collected relevant secondary data from research papers, related academic texts, and primary data were obtained from the survey trip, group discussion, and tourist satisfaction evaluation for pilot tour itinerary. Adjusted, improved, and gave the ready-made itinerary to the villagers and local community to use for tourism marketing promotion. The methodology of this research was an action research.

The study found that the Pak Phanang River has a rich and diversity of cultural heritage; including of the traditional way of life of the local fishermen at Koh Chai Community, the faith and belief of Thai people for Luang Po Phud at Nantaram Temple, an ancient wooden chapel at Ram Pradit Temple, eco house at Baan Wong Bia Sajj, the ruins of rice mill factory at Rong Si Mae Kru, which indicates how important rice production areas in the southern region in the past, the King Rama 9's Royal House was built with the loyalty of the people in Nakhon Si Thammarat Province, and the local wisdom of making of Khnom La Baan Hoy Rak. All can be defined as a cultural tourism route along the Pak Phanang

River by setting up a full day tour program (Itinerary) by long-tail boat under the name of “Pak Phanang Full Day Trip: Cruise for.. Conserved at Pak Phanang” that can attract tourists by using Marketing Mix (4P's)

Keywords: cultural tourism, Pak Phanang River, tourism marketing promotion

■ บทนำ

ยศ สันตสมบัติ (2544, น. 9-10) กล่าวว่า มุมมองทางด้านวัฒนธรรมเป็นการให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีและสิทธิในการเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีสำนึกและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และประเพณีของตน สามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร

นครศรีธรรมราชถือเป็นต้นกำเนิดทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใต้ ดังปรากฏในจารึกเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 12 บอกเล่าเรื่องราวของการสร้างบ้านแปงเมือง การผลิตเปลี่ยนความคิดความเชื่อวัฒนธรรมและศูนย์กลางความรุ่งเรืองในคาบสมุทรภาคใต้ของเมืองนครศรีธรรมราชที่มีหัวเมืองโดยรอบ 12 เมือง หรือที่รู้จักในนามของเมือง 12 นักขัตร์ เรื่องราวต่าง ๆ ได้แสดงไว้ในจารึกเขาช่องคอย จารึกวัดมเหยงคณ์ รวมถึงจารึกวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นอารามหลวง 1 ใน 4 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช วัฒนธรรมเดิมของนครศรีธรรมราชยังมีปรากฏอยู่แต่ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามยุคสมัย อาทิ ให้ทานไฟ ตักบาตรรูปเทียน แห่ผ้าขึ้นธาตุ สารทเดือนสิบ และภูมิปัญญาการทำขนมลา ขนมที่อุทิศแทนเสื้อผ้าให้ผู้ล่วงลับ ขนมที่ต้องมีในงานสารทเดือนสิบ วิถีชีวิตริมแม่น้ำปากพนังซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักสายหนึ่งของนครศรีธรรมราชที่สร้างความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สร้างอาชีพให้ชาวนครศรีธรรมราชมาช้านาน (สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์, 2559)

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด จะเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560) ที่ระบุว่า “นครแห่งการเรียนรู้ เกษตร ท่องเที่ยว น่ายุ่ ชุมชนเข้มแข็ง” ประเด็นยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ นครแห่งการท่องเที่ยว จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็น 1 ใน 12 จังหวัด ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ภายใต้ชื่อ “12 เมืองต้องห้าม...พลาด” ภายใต้แนวคิด “นครสองธรรม” และ “เมืองรอง ต้องลอง” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

แม่น้ำปากพนังเป็นพื้นที่ปลายน้ำในอำเภอปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัด มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอจุฬาภรณ์ อำเภอชะอวด อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ และในอำเภอปากพนังครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ตำบลปากแพรก ตำบลบางพระ ตำบลหูล่อง เทศบาลเมืองปากพนัง ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก ความยาวถึงปากอ่าวปากพนังประมาณ 30 กิโลเมตร (กรมชลประทาน, 2562) โดยสองฝั่งแม่น้ำเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมแม่น้ำปากพนัง ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถานที่มีคุณค่า เหล่านี้มีคุณค่าสมควรอนุรักษ์ไว้ โดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์

จากประสบการณ์การลงพื้นที่ พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของอำเภอปากพนังในปัจจุบันมีการให้บริการนำเที่ยวในแม่น้ำปากพนังอยู่บ้างโดยการดำเนินการของบริษัทเอกชน มีการให้บริการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมสองฝั่งแม่น้ำควบคู่กับการให้บริการอาหารบนเรือ และมีการบรรยายประวัติวัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำในระหว่างการล่องเรือใช้ระยะเวลาล่องเรือไป-กลับประมาณ 2.30 ชั่วโมง โดยไม่ได้หยุดแวะชมสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญริมแม่น้ำปากพนังเลย ด้วยระยะเวลาในการเดินทางค่อนข้างนานและไม่มีกิจกรรมอื่นใด จึงขาดความน่าดึงดูดใจในการนำเที่ยว ประกอบกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มของบริษัทเอกชน รายได้จากการท่องเที่ยวจึงไม่มีการกระจายไปสู่ชาวบ้านในชุมชนในพื้นที่เท่าที่ควร กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือหางยาวเป็นของตนเองมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวริมแม่น้ำปากพนังขึ้นเพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางเลือก เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์และหลากหลายให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่เนื่องจากชาวบ้านขาดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ข้อมูลวิชาการของทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว และการตลาดทางการท่องเที่ยว ชาวบ้านและคนในพื้นที่จึงรวมตัวกันเพื่อหาวิธีการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เรียนรู้ทักษะในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ปากพนัง การตลาดทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้เสริมจากอาชีพการทำประมง

พื้นที่บ้านซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมเพื่อจะช่วยเหลือสร้างความมั่นคงทางด้านอาชีพอีกทางหนึ่งเสริมหลังจากการประกอบอาชีพหลัก

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังเพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแหล่งวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยผนวกเข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาวปากพนังที่เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต และเพื่อส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวของอำเภอปากพนัง มุ่งหวังให้เกิดการสร้างตลาดทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวชุมชนให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและสังคมได้ในอนาคต

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง
2. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง
3. เพื่อจัดทำเส้นทางและนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง

■ วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ร่วมกับชาวบ้านและชุมชน โดยมีข้อมูล 2 ประเภท คือ ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการสืบค้นจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิได้จากการสำรวจพื้นที่ การสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือ key informants คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำปากพนังและต้องการให้เกิดโครงการนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ชุมชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำปากพนังที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 15 คน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อประเมินความพึงพอใจ ประกอบด้วยหลายสาขาอาชีพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัด เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ตัวแทนสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่เป็นมัคคุเทศก์อาชีพและเจ้าของธุรกิจที่พัก และชาวบ้านที่สมัครใจเข้าร่วมในพื้นที่ จำนวน 15 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติร้อยละ ในการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมทดสอบเส้นทาง

4. การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว โดยคำนึงถึง

องค์ประกอบการด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว 4 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางเรือ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการดูแลรักษา อนุรักษ์เพื่อเป็นมรดกตกทอดของแหล่งท่องเที่ยว

5. การทดสอบเส้นทางแบบวันเดียวเที่ยวปากพนัง ชื่อรายการนำเที่ยว “ล่องเรือหา...รัศมีที่ปากพนัง” นำข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมทดสอบเส้นทางมาปรับปรุง แก้ไข พร้อมส่งมอบให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการและหน่วยงานในพื้นที่นำไปประชาสัมพันธ์เพื่อเสนอขายเส้นทางท่องเที่ยวต่อไป

■ แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

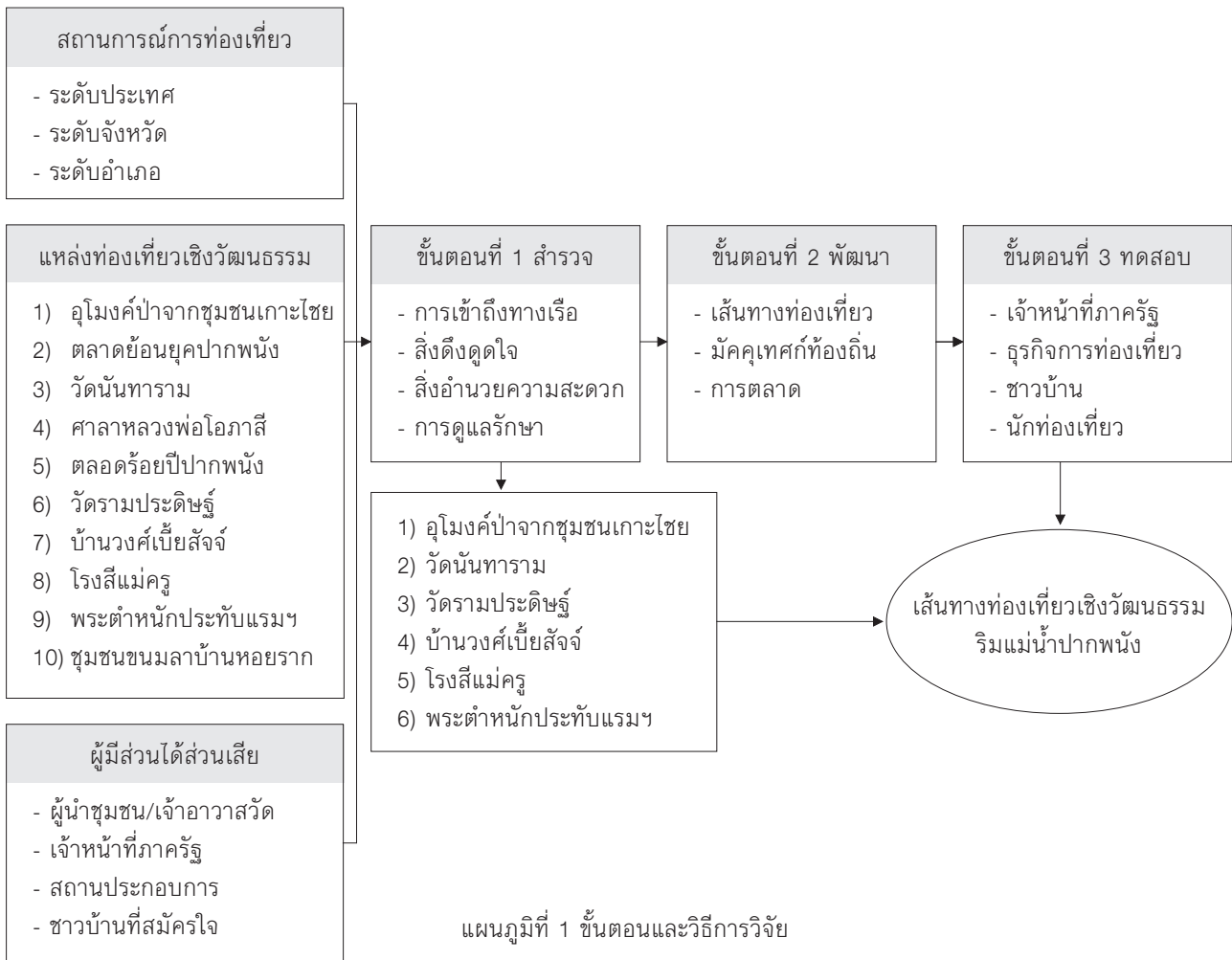
นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปราสาท พระราชวัง วัด สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม รวมทั้งศึกษาความเจริญรุ่งเรืองของขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคแต่ละสมัย ผ่านเรื่องเล่าประวัติความเป็นมา มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่สืบทอดมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554; ราณี อธิชัยกุล, 2546, น.83; รลิกา อังกูร, 2549, น.80)

โดยหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ระบุไว้ว่า (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น.286)

1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษาถึงความสำคัญ คุณค่าประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยววนั้น เพื่อเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2) เป็นการท่องเที่ยวที่ปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงดูดชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรด้วย โดยได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนและวิธีการวิจัย

เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การขายของที่ระลึก เป็นต้น

3) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4) เป็นการท่องเที่ยวที่เคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, น.288) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้วย

5) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6) เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความรัก

ความห่วงหาพันพิทยาการทอึ่งเทียวกางวัฒนธรรณและ
ลิ่งแวดล่อม

จากการศึกษาเอกสารที่เกียวกอึ่ง พบว่า ผู้มีส่วนได้
ส่วนเสียหลักในการพัฒนาการทอึ่งเทียวกงคิลปวัฒนธรรณ
ได้แก่อเจ้าของหรือผู้ดูแลแหล่งทอึ่งเทียวกงเจ้าหน้าทีภาครัฐ
ทอึ่งระดับทอึ่งถิ่นและระดับประเทศ ประชาชนในพื้นที่หรือ
แม่อแต่นักทอึ่งเทียวกง ซึ่งในความเป็นจริงผู้เกียวกอึ่งเหล่านี้
มีส่วนร่วมนในการบริหารจัดการแหล่งทอึ่งเทียวกงน้อยมาก
ด้วยอาจจะมาจากปัญหาหลายประการ เช่น ความรู้ความ
เข้าใจด้านการทอึ่งเทียวกงงบประมาณในการดำเนินการ การ
ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2. แนวคิดด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว

แนวคิดด้านการตลาดที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ คือ
หนึ่งในส่วนประสมทางการตลาด หรือ marketing mix ซึ่ง
ประกอบด้วย 4p's คือ ผลิตภัณฑ์ (product) การกำหนดราคา
(price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และ การส่งเสริม
ทางการตลาด (promotion) ที่ใช้เพื่อแจ้งข่าวสารจงใจตลาด
เกียวกงผลิตภัณฑ์และบริการของธุรกิจ หรือการติดต่อสื่อสาร
ระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อสินค้า เพื่อสร้าง
พฤติกรรมซื้อให้เกิดขึ้น (อรสม วนิสงษ์, 2546, อ้างถึงใน
นนทิกถ เพียรโรจน, สิริภัทร ไซติช่วง, และ ณัฐมน ราชรักษ์,
2558) และเครื่องมือในการส่งเสริมการตลาดหรือส่วนประสม
การส่งเสริมการตลาด (promotion mix) มีดังนี้ (อดุลย์
จาตรงคกุล, 2543, อ้างถึงใน นนทิกถ เพียรโรจน และคณะ,
2558)

1) การโฆษณา (advertising) เป็นวิธีการสื่อสาร
ของผู้ขายผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารจงใจ หรือ
ตอกย้ำในตราเยื่อของผลิตภัณฑ์

2) การส่งเสริมการขาย (sales promotion) เป็นวิธี
การสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าในช่วง
เวลาที่จำกัด

3) การประชาสัมพันธ์ (public relations) เป็นการ
สื่อสารที่มุ่งสร้างภาพพจน์ และทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์
ตราเยื่อ หรือองค์กร

4) การตลาดตรง (direct marketing) เป็นการ
สื่อสารโดยตรงในลักษณะการสื่อสารสองทางที่ผู้รับสาร
สามารถพุดคุยกับผู้ส่งสารได้

5) กิจกรรมพิเศษทางการตลาด (event marketing)
เป็นการสื่อสารโดยการสร้างกิจกรรมพิเศษขึ้น เพื่อสร้างความ
น่าสนใจในการสื่อสาร

จะเห็นว่าธุรกิจการทอึ่งเทียวกงและการบริการมี

คุณลักษณะสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งแตกต่างจาก
สินค้าประเภทอื่น ๆ ดังนั้นส่วนประสมทางการตลาดที่นำมา
มาใช้ส่งเสริมการตลาดจะต้องมีประสิทธิภาพ และสามารถ
ดึงดูดให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้ จากการทบทวน
วรรณกรรมในส่วนของการทอึ่งเทียวกงโดยชุมชน พบว่า ยังมี
ข้อถ้อยด้านการตลาด ผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดส่วนประสม
ทางการตลาดมาใช้ในการวางแผนการตลาดในการศึกษา
“การพัฒนาเส้นทางทอึ่งเทียวกงเชิงวัฒนธรรณริมแม่น้ำ
ปากพจน์ เพื่อส่งเสริมการตลาดทอึ่งเทียวกงในอำเภอปากพจน์
จังหวัดนครศรีธรรมราช” ในครั้งนี้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุไรวรรณ สุภานิตย์ (2554) ศึกษาเรื่อง “การจัดการ
การทอึ่งเทียวกงโดยชุมชน กรณีศึกษาวัฒนวิถีชุมชน โหนดนา เล
อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา” พบว่า แนวทางการพัฒนา
การทอึ่งเทียวกงโดยชุมชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจาก
หน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งทอึ่งเทียวกงที่เน้นวิถีชีวิต
ชุมชน การจัดลิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์
การทอึ่งเทียวกง การศึกษาเรื่องนี้ได้เน้นด้านวัฒนธรรณ และ
วิถีชีวิตของชุมชนโหนด นา เล ในพื้นที่จังหวัดสงขลาบริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมของผู้มี
ส่วนได้ส่วนเสีย และยังขาดการจัดการด้านการตลาดทอึ่งเทียวกง
ซึ่งเป็นจุดถ้อยของการทอึ่งเทียวกงทางเลือก

ปรัชญาพร พัฒนผล (2554) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนา
เส้นทางทอึ่งเทียวกงวัฒนธรรณแม่น้ำเพชรบุรี” พบว่า ตัวแทน
ชุมชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเส้นทางทอึ่งเทียวกง
วัฒนธรรณเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน คือ เห็นด้วยและ
พร้อมให้การสนับสนุนการพัฒนาเส้นทางทอึ่งเทียวกงวัฒนธรรณ
เนื่องจากการพัฒนาเส้นทางทอึ่งเทียวกงมีส่วนช่วยให้
ประชาสัมพันธ์ชุมชนและแหล่งทอึ่งเทียวกงในเขตเทศบาลเมือง
เพชรบุรี รวมถึงศิลปะ วัฒนธรรณ ประเพณีของเพชรบุรีให้เป็น
ที่รู้จักมากขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ
ในตนเอง เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน นอกจากนี้
ผู้ดูแลแหล่งทอึ่งเทียวกงมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการ
ทอึ่งเทียวกง ว่าหากพัฒนาเส้นทางทอึ่งเทียวกงได้ก็จะส่งผลดีต่อ
จังหวัดทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมถึงส่งผลดีต่อการ
จัดการแม่น้ำเพชรบุรีที่ผู้มีส่วนเกียวกอึ่งจะได้หันมาใส่ใจดูแล
แม่น้ำเพชรบุรีให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

มลธิษา แจ่มจันทร์ และคณะ (2551) ศึกษาเรื่อง “การจัด
ระบบข้อมูลด้านการทอึ่งเทียวกงเชิงวัฒนธรรณของชุมชน
วัดเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า การจัดระบบ
ข้อมูลด้านการทอึ่งเทียวกงเชิงวัฒนธรรณของชุมชนวัดเกาะ

ทำให้คนในชุมชนวัดเกาะเกิดความพึงพอใจที่ผลงานของชาวชุมชนจะได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผ่นพับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จากการทำแผ่นพับนี้ได้สร้างความพึงพอใจแก่ชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลภายนอก รวมทั้งในการจัดทำตัวอย่างโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกด้วย

จินตนา สนามชัยสกุล, ซูใจ กิบุญ, ศันสนีย์ อุดมอ่าง, กมล บุญเขต, สุวัฒน์ บุศย์เมือง, และ อนงค์พรพรรณ หัตถมาศ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ศิลปกรรมท้องถิ่นเพชรบูรณ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” พบว่าบริเวณโดยรอบของวัดนาทราย และหลวงพ่อใหญ่วัดตาลไม่ได้รับการสนับสนุนให้พร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ทางเข้าวัดเป็นทางแคบ ผิวทางชำรุด ไม่ปรากฏป้ายแสดงชื่อวัดที่ชัดเจน ด้านแนวทางการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์วัดนาทราย และประติมากรรมหลวงพ่อใหญ่วัดตาล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรมีผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากรมาดำเนินการดูแลซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ

กฤษฎา โชติช่วง (2556) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ทรัพยากร กิจกรรม การคมนาคม การบริการ และการบริหารจัดการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทิศทางเดียวกัน โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากสูงไปต่ำ คือ การบริการ การบริหาร กิจกรรม ทรัพยากร และการคมนาคม ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวในความหลากหลายของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีและสิทธิการเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันในชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีสำนึกรักและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง เพราะวัฒนธรรมเป็น

สินค้าทางการท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า และจะได้นำเงินจากการท่องเที่ยวมาทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่าสืบไป

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเน้นไปทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการทางการท่องเที่ยว และเป็นไปในลักษณะการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบแยกส่วน และยังขาดกระบวนการทางด้านการตลาดท่องเที่ยว การศึกษาเรื่องนี้จึงได้บูรณาการด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้ครบทุกมิติมากที่สุด เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการทางการท่องเที่ยว และด้านตลาดการท่องเที่ยวซึ่งยังเป็นจุดอ่อนของการท่องเที่ยวทางเลือกและนอกจากนั้นที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ แต่ยังขาดระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่สามารถนำเอาทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ ดังนั้นงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นการบูรณาการครบทุกมิติด้านการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน โดยไม่ทิ้งพื้นฐานการให้ความรู้กับชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติโดยชาวบ้านในพื้นที่เป็นหลัก โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

■ ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังเพื่อส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และได้ดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดด้านพื้นที่ศึกษา ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ด้านเครื่องมือที่ใช้ และด้านสถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการวิจัย พื้นที่วิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	พื้นที่วิจัย	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย
ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจ มรดกทางภูมิปัญญาและ วิถีชีวิตของชาวบ้านริมแม่น้ำ ปากพนังที่มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์ เพื่อนำมา พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำ ปากพนัง	ริมสองฝั่งแม่น้ำ ปากพนังในรัศมี เดินเท้าไม่เกิน 1 กิโลเมตรจาก ท่าเรือ	1) ผู้นำชุมชน/ผู้ดูแลแหล่ง/ เจ้าอาวาสวัด 11 แห่ง 2) ชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยว ริมแม่น้ำปากพนัง 3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4) ชาวประมงพื้นบ้าน ที่มีเรือประมง	1) แบบตรวจสอบความ พร้อมของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) แบบตรวจสอบ สิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยว 3) ประเด็นปัญหา ในการสนทนากลุ่ม	คุณภาพ
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา เส้นทางท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง ใน 3 ด้าน คือ ด้านแหล่ง ท่องเที่ยว ด้านบริการทาง การท่องเที่ยว และด้านการ ตลาดท่องเที่ยว	แหล่งวัฒนธรรมที่ มีศักยภาพสูงเพียง พอที่จะพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยว ริมน้ำได้ 7 แห่ง	1) ชาวบ้านที่สมัครใจร่วมกัน พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ในฐานะผู้นำชม 2) ผู้ดูแล/เจ้าของแหล่ง ท่องเที่ยว	1) แบบตรวจสอบ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะการเดินทาง ทางน้ำ 2) การฝึกอบรมการนำชม ทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ	ปฏิบัติการ
ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบ เส้นทางเพื่อประเมิน ความพึงพอใจของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	- เกาะไชย - วัดนันทาราม - วัดรามประดิษฐ์ - โรงสีแม่ครู - บ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์ - พระตำหนัก ประทับแรม ปากพนัง - ชุมชนศรีสมบูรณ์ (บ้านหอยรอก ชุมชนท่าขนมา)	ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางฯ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน/ เจ้าอาวาสวัด ตัวแทนเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ ตัวแทนสถานประกอบ การธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ชาวไทย ชาวบ้านที่สมัครใจ เจ้าหน้าที่บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ และนักท่องเที่ยวชาวไทย	1) รายงานนำเที่ยวแบบ เต็มวัน ชื่อ “วันเดียว เที่ยวปากพนัง: ล่องเรือหา...รักษที่ ปากพนัง” 2) แบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้างเพื่อประเมิน ความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว	ปริมาณ ค่าสถิติร้อยละ
ขั้นตอนที่ 4 จัดทำและ นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำ ปากพนัง	เส้นทางท่องเที่ยว เต็มวัน “วันเดียว... เที่ยวปากพนัง ล่องเรือหารักษ์... ที่ปากพนัง”	นักท่องเที่ยวทั่วไป	รายงานนำเที่ยวเต็มวัน ชื่อ “วันเดียว เที่ยวปากพนัง: ล่องเรือหา...รักษ ที่ปากพนัง”	คุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้มีการประเมินศักยภาพเพื่อตรวจสอบ
ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 3) ด้าน
สิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะท่าเรือ และ 4) ด้านการ
ดูแลรักษาและการสืบทอด ซึ่งด้านที่ 1-3 เป็นองค์ประกอบ
หลักของแหล่งท่องเที่ยว หากมีความพร้อม ก็สามารถพัฒนา
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ได้ ส่วนด้านที่ 4 การดูแล

รักษาและการสืบทอดนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ
แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ และส่วนประสมทางการตลาด 4p's
คือ product, price, place, promotion

■ สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริม
แม่น้ำปากพนังแบบวันเดียว “ล่องเรือหา..รักษ ที่ปากพนัง”

โดยมีผู้ร่วมทดสอบเส้นทางประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัด ตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ตัวแทนสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ชาวบ้านที่สนใจ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวนทั้งสิ้น 15 คน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษา

1. การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว “ล่องเรือหา..รักษ์ ที่ปากพนัง” พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางริมแม่น้ำปากพนัง ประกอบด้วย 7 แหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

จุดเยี่ยมชมที่ 1: ชุมชนเกาะไชย

เกาะไชยเป็นชุมชนชาวประมงริมฝั่งแม่น้ำปากพนังที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง เกาะไชยมีทรัพยากรที่สำคัญ คือ ป่าชายเลน ทั้งป่าโกงกางและป่าจาก ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเล ชาวบ้านมีอาชีพหลัก คือ การทำประมงพื้นบ้าน และการทำเครื่องมือประมงพื้นบ้าน ป่าเกาะไชย (เกาะกลาง) ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เป็นป่าคุ้มครองเมื่อ พ.ศ. 2492 (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน), 2562) จากการศึกษา พบว่า

(ก)

(ข)

ภาพที่ 1 (ก, ข) วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านเกาะไชย (ผู้วิจัย)

จุดแวะเยี่ยมชมที่ 2: วัดนันทาราม

วัดนันทารามตั้งอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพนัง อำเภอปากพนัง สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 3 ราว พ.ศ. 2375 เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อดูซึ่งเป็นพระพุทธรูปหินทรายแดงศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยา ภายในวัดยังเป็นที่ประดิษฐานคิ่วลิ่งค์ที่ขุดค้นพบในพื้นที่อำเภอปากพนัง ถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของชาวปากพนัง ผลการศึกษาพบว่า วัดนันทารามมีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ทางเรือบริเวณด้านหน้าวัด 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว จะเน้นไปทางความเชื่อความศรัทธาต่อหลวงพ่อดูหรือพระผูดซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บารมีของวัดนันทารามที่เชื่อกันว่า

ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านเกาะไชยมีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ทางเรือที่บริเวณท่าเรือชั่วคราวใกล้ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมีทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ คือ ป่าจากซึ่งเป็นพืชป่าชายเลนที่โน้มตัวลงมาคล้าย ๆ อุโมงค์ มีทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำที่สวยงาม ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต คือ วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน การทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ เช่น แร้ว ลอบ แห อวน เป็นต้น 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น คือ มีท่าเรือชั่วคราวที่สามารถใช้ขึ้น-ลงเรือภายในชุมชน และมีที่นั่งพักไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวในบริเวณท่าเรือ 4) ด้านการดูแลรักษา ชาวบ้านมีการสืบทอดวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านเพื่อเป็นมรดกต่อคนรุ่นหลังจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน จะเห็นได้ว่าการสืบทอดจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกหลานทั้งในด้านการประกอบอาชีพการทำประมงพื้นบ้านและภูมิปัญญาการทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางตั้งข้อสังเกตว่าหากเป็นการล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านบริเวณเกาะไชยโดยไม่ต้องเดินขึ้นฝั่งน่าจะเหมาะสมกว่า เนื่องจากตามทางเดินไปยังอุโมงค์ป่าจาก ยังไม่ได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์และความปลอดภัยเท่าที่ควร

มีความศักดิ์สิทธิ์ด้านไสยศาสตร์ อยู่ยงคงกระพันและช่วยให้การเดินทางปลอดภัย 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากด้านหน้าวัดมีท่าเรือขึ้น-ลงได้ ยังมีที่นั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย 4) ด้านการดูแลรักษาและการสืบทอด ตามปกติชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันเพื่อมาช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดในวัด และร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นอย่างดี จากการทดสอบเส้นทางผู้ร่วมทดสอบเส้นทางให้ความคิดเห็นว่าในระหว่างทางจากท่าเรือเดินทางเข้ามาภายในวัด มีร้านค้าวางขายสินค้าชาวทางเดิน และมีขยะบริเวณทางเดิน จึงควรมีการจัดระเบียบและดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

(ก)

(ข)

ภาพที่ 2 (ก) ศาลาที่ประดิษฐานหลวงพ่อดุ, (ข) บรรยากาศการไหว้พระขอพรหลวงพ่อดุ (ผู้วิจัย)

จุดแวะเยี่ยมชมที่ 3: วัดรามประดิษฐ์

วัดรามประดิษฐ์ตั้งอยู่บนถนนพานิซสัมพันธในเขตเทศบาลเมืองปากพอง อำเภopakพอง วัดรามประดิษฐ์เดิมเป็นวัดที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีตแต่ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่าสร้างในสมัยไหน เนื่องจากเกิดเหตุโรคระบาด ชาวบ้านใกล้เคียงบริเวณวัดได้ย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น เมื่อชาวบ้านมีน้อยลงจึงกลายเป็นวัดร้าง ต่อมาเมื่อพระภิกษุสงฆ์รูปหนึ่งจาริกมา ท่านได้ช่วยปฏิสังขรณ์วัดขึ้นใหม่สร้างอุโบสถหลังใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2421 ตั้งชื่อวัดนี้ว่า “วัดบ้านใหม่” ตามชื่อเจ้าอาวาส ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้มีการเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดรามประดิษฐ์” ภายในวัดมีอุโบสถไม้โบราณมีพระพุทธรูปปางสมาธิประดิษฐานภายใน และมีพระพุทธรูปปางห้ามญาติประดิษฐานด้านหน้าอุโบสถไม้ ผลการศึกษา พบว่า วัดรามประดิษฐ์มีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

สามารถเข้าถึงได้ทางน้ำบริเวณด้านหน้าวัด 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว คือ อุโบสถไม้ ภายในอุโบสถมีรูปแบบสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม ด้านนอกอุโบสถมีทัศนียภาพสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่นและเงียบสงบ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัดมีท่าเรือขนาดมาตรฐานที่สามารถจอดได้ทั้งเรือขนาดเล็กและเรือขนาดใหญ่ ท่าเรือมีศาลานั่งพักขนาดใหญ่และสวยงามมาก มีที่จอดรถ ห้องน้ำ มีการดูแลรักษาอย่างดีและสม่ำเสมอ 4) ด้านการดูแลรักษาและสืบทอด เจ้าอาวาสปัจจุบันต้องการจะตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ของวัด แต่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาตรวจสอบก่อน จากการทดสอบเส้นทาง ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางมีความพึงพอใจกับสิ่งดึงดูดใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกของวัดรามประดิษฐ์ในระดับสูง

(ก)

(ข)

ภาพที่ 3 (ก) พระพุทธรูปประธานในอุโบสถเก่า, (ข) พระพุทธรูปปางห้ามญาติด้านหน้าอุโบสถ (ผู้วิจัย)

จุดแวะเยี่ยมชมที่ 4: โรงสีแม่ครู

โรงสีแม่ครูตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปากพองที่ตำบลบางพระ อำเภopakพอง เป็นโรงสีขนาดใหญ่ที่สร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และมีจารึกไว้ว่า รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสโรงสีแห่งนี้ โรงสีแม่ครูสร้างและออกแบบโดยวิศวกรชาวเยอรมัน เป็นหนึ่งในโรงสีข้าวหลาย ๆ แห่งในอำเภopakพองที่แสดง

ให้เห็นถึงร่องรอยความสมบูรณ์ในฐานะอุ้งข้าวอุ้งน้ำและความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าในอดีตที่หลงเหลืออยู่ของชุมชนริมแม่น้ำปากพอง ผลการศึกษาพบว่า โรงสีแม่ครูมีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ทางเรือ 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ ปล่องโรงสีข้าวและร่องรอยโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่บ่งบอกถึงความเจริญสูงสุด

ในยุคทำนาข้าวในอดีตของปากพนัง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีท่าเรือขึ้น-ลง แต่ท่าเรือยังไม่ค่อยมั่นคงและปลอดภัยนัก 4) ด้านการดูแลรักษาและสืบทอด เนื่องจากโรงสีแม่ครูอยู่ภายใต้การดูแลของเอกชน ในอนาคตเจ้าของมีโครงการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในปัจจุบันพื้นที่

อาจจะไม้ต้นไม้ขึ้นปกคลุมค่อนข้างเยอะ จึงต้องมีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบเสียใหม่ให้สะอาด สวยงามมากขึ้น จากการทดสอบเส้นทาง ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางตั้งข้อสังเกตเรื่องของการทำเรือ อยากให้มีการซ่อมแซม ปรับปรุงให้ปลอดภัยและมั่นคงขึ้น

(ก)

(ข)

ภาพที่ 4 (ก) สภาพภายในโรงสีแม่ครู, (ข) ห้องโถงที่คาดว่าเคยเป็นแท่นวางเครื่องสีข้าวของโรงสีแม่ครู (ผู้วิจัย)

จุดแวะเยี่ยมชมที่ 5: บ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์ บ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์ตั้งอยู่ในตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง ตั้งอยู่ท่ามกลางดงป่าจาก ริมแม่น้ำปากพนัง สามารถชมวิถีชีวิตชาวบ้านชาวประมง และบรรยากาศริมฝั่งแม่น้ำได้อย่างอัมเอม ภายในพื้นที่มีทั้งที่พักเชิงนิเวศและห้องอาหารไว้บริการลูกค้าในบรรยากาศเงียบสงบ ร่มรื่น มีสระว่ายน้ำ เหมาะสำหรับการพักผ่อนในธรรมชาติ เนื่องจากบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์เป็นที่เอกชนและสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งพบปะ พูดคุยกันระหว่างพนักงานของบริษัทเอกชน ซึ่งเจ้าของบริหารจัดการหลายธุรกิจ จนเมื่อได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นจึงเปิดเป็นบ้านพักเชิงนิเวศสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่มีเงื่อนไขว่ารับเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีการจองล่วงหน้าผ่านแฟนเพจเท่านั้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าและง่ายต่อการบริหารจัดการ ผลการศึกษา

พบว่า บ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์ มีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทางน้ำ 2) ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี เป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น และเงียบสงบ ทักษะภาพสวยงาม มีทั้งที่พัก อาหารและเครื่องดื่มไว้บริการ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก มีท่าเรือขึ้น-ลงที่ได้มาตรฐาน สามารถจอดทั้งเรือขนาดเล็ก และเรือขนาดใหญ่ได้ และมีห้องพักเชิงนิเวศไว้บริการทั้งแบบเป็นหลังและตัวอาคาร 4) ด้านการดูแลรักษา และการสืบทอด เนื่องจากเป็นของเอกชน จึงมีผู้จัดการซึ่งได้รับความไว้วางใจจากเจ้าของให้รับผิดชอบดูแล จากการทดสอบเส้นทาง ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางมีความพึงพอใจกับสิ่งดึงดูดใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกของบ้านพักเชิงนิเวศวงศ์เบ็ญสัจจ์ในระดับสูงมาก

(ก)

(ข)

ภาพที่ 5 (ก) สระว่ายน้ำและบรรยากาศโดยรอบ, (ข) บรรยากาศภายในห้องอาหารบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์ (ผู้วิจัย)

จุดแวะเยี่ยมชมที่ 6: พระตำหนักประทับแรมปากพ่อง
พระตำหนักประทับแรมปากพ่องหรือพระตำหนัก
ประทับแรมเฉลิมพระเกียรติอำเภอปากพ่องตั้งอยู่ที่ตำบล
หูล่อง อำเภอปากพ่อง เป็นพระตำหนักแห่งแรกและแห่งเดียว
ของประเทศที่ก่อสร้างขึ้นจากความร่วมแรงร่วมใจของชาว
ปากพ่องและชาวนครศรีธรรมราช เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายแด่
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชม
หาราช บรมนาถบพิตร ด้วยความจงรักภักดีและสำนึก
ในพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นที่พระองค์ท่านทรงเมตตาต่อ
เหล่าพสกนิกรชาวปากพ่องและชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช
ผลการศึกษา พบว่า พระตำหนักประทับแรมปากพ่อง
มีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางถนนและทางเรือ แต่ไม่มีท่าเรือเฉพาะ
2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว รูปแบบสถาปัตยกรรมของ
ตัวพระตำหนักเป็นแบบพื้นเมืองภาคใต้ โดยรอบพระตำหนัก

มีต้นไม้ร่มรื่น เป็นระเบียบ และทัศนียภาพที่สวยงาม 3) ด้าน
สิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากไม่มีท่าเรือเฉพาะ แต่สามารถ
ใช้บริเวณฐานประตुरะบายน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ์ในการขึ้น-
ลงเรือได้ มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม และศาลาที่นั่งพักของ
นักท่องเที่ยวไว้บริการ 4) ด้านการดูแลรักษาและการสืบทอด
เนื่องจากพระตำหนักประทับแรมปากพ่องอยู่ในการดูแล
รักษาของหน่วยงานราชการ คือ กรมชลประทาน นักท่องเที่ยว
จึงต้องขออนุญาตเข้าเยี่ยมชมอย่างเป็นทางการ และมีการเก็บ
ค่าเข้าชม จากการทดสอบเส้นทาง ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางมี
ความพึงพอใจกับสิ่งดึงดูดใจในระดับมาก ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ควรจะมีท่าเรือเป็นท่าเฉพาะที่มั่นคงและปลอดภัย
และเนื่องจากมีเวลาเปิด-ปิด และมีค่าธรรมเนียมเข้าชม
นักท่องเที่ยวต้องประสานงานเพื่อสอบถามข้อมูลและ
รายละเอียดล่วงหน้า

(ก)

(ข)

ภาพที่ 6 (ก) ประตुरะบายน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ์, (ข) ด้านหน้าพระตำหนักประทับแรมปากพ่อง (ผู้วิจัย)

จุดแวะเยี่ยมชมที่ 7: หมู่บ้านขนมลาบ้านหอยรอก
ชุมชนบ้านหอยรอกเป็นชื่อเดิม ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น
ชุมชนขนมลาศรีสมบูรณ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลหูล่อง อำเภอปากพ่อง
เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงในการทำขนมลา ซึ่งเป็นหนึ่งในขนม
สำคัญขาดไม่ได้เพื่อประกอบพิธีในเทศกาลงานเดือนสิบของ
คนใต้ โดยชาวบ้านใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น คือ น้ำตาลจาก
เป็นส่วนผสมสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านขนมลา
บ้านหอยรอก มีองค์ประกอบครบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการ
เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงทางเรือสามารถทำได้แต่
อาจไม่สะดวกนัก เนื่องจากระยะทางค่อนข้างไกล จึงเปลี่ยน
มาใช้รถยนต์ในการเข้าถึงหมู่บ้านเป็นจุดสุดท้ายแทน
2) สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว คือ วิถีชีวิตของคนทำขนมลา

และวัตถุดิบในพื้นที่ที่นำมาใช้ในการทำขนมลา 3) สิ่งอำนวยความสะดวก
มีร้านอาหารและเครื่องดื่มของชาวบ้าน
ห้องน้ำของชาวบ้าน และร้านค้าชุมชนที่จำหน่ายขนมลาและ
ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เป็นของฝากของที่ระลึกสองข้างทาง
4) ด้านการดูแลรักษาและสืบทอด เนื่องจากขนมลาเป็นสินค้า
ชุมชนที่สร้างรายได้จำนวนมากให้ชาวบ้านในแต่ละปี รุ่งเรือง
รุ่งหลานในครอบครัวจึงมีการสืบทอดการทำขนมลาต่อไป
จากการทดสอบเส้นทาง ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางมีความพึงพอใจ
กับสิ่งดึงดูดใจในระดับมาก แต่เนื่องจากการทำขนมลา
เป็นการทำจากแป้งหมัก ดังนั้นอาจมีกลิ่นที่เกิดจากการหมัก
แป้งรบกวนในขณะที่เยี่ยมชม

(ก)

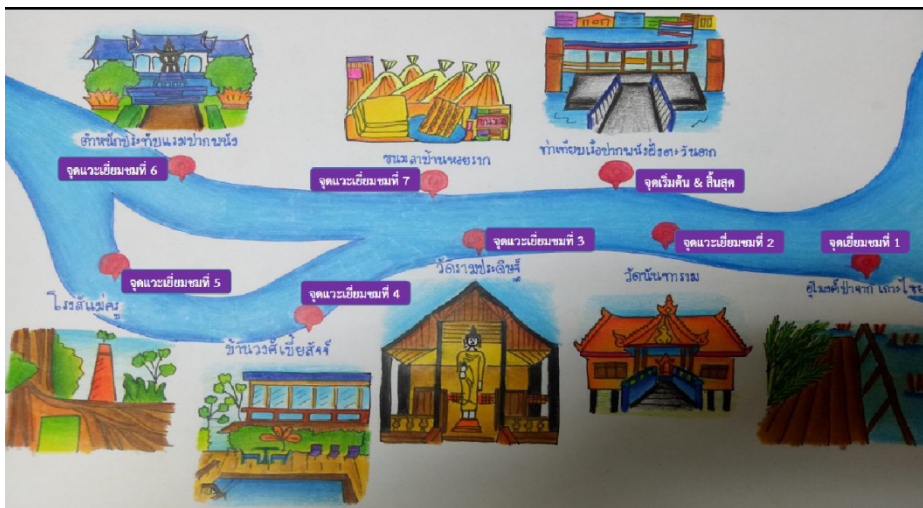

(ข)

ภาพที่ 7 (ก, ข) หมูบ้านขนมลาหอยรอก (ผู้วิจัย)

จากการวิจัยสรุปได้ว่า ริมสองฝั่งแม่น้ำปากพ่องมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวปากพ่องที่มีเอกลักษณ์และโดดเด่นเพียงพอที่จะนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพ่องโดยใช้เรือเป็นยานพาหนะได้ ผู้วิจัยจึงได้

กำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพ่องในชื่อรายการนำเที่ยว “วันเดียวเที่ยวปากพ่อง: ล่องเรือหา...รักซ์ ที่ปากพ่อง” ตามแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว และได้ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวตามแผนที่เส้นทาง ดังนี้

ภาพที่ 8 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยว “วันเดียวเที่ยวปากพ่อง: ล่องเรือหา...รักซ์ ที่ปากพ่อง” (ผู้วิจัย)

2. การศึกษาเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง ด้านผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยว/มัคคุเทศก์ในท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรสำหรับให้บริการทางการท่องเที่ยวด้านการนำชมแหล่งท่องเที่ยว และเป็นความต้องการของชาวบ้านที่จะได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความชำนาญ และสามารถเป็นผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้จริง ผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านที่สมัครใจ เจ้าอาวาสวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยว/มัคคุเทศก์ท้องถิ่นขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ และเป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เช่น ชาวบ้านชุมชนเกาะไชย ชาวบ้านชุมชน

วัดนันทาราม พระและชาวบ้านชุมชนวัดรามประดิษฐ์ ผู้ดูแลโรงสีแม่ครู ชาวบ้านในชุมชนบ้านหอยรอก โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2561 ณ ศาลาการเปรียญวัดรามประดิษฐ์ โดยเนื้อหาภาคทฤษฎีในช่วงเช้าเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการนำชม เทคนิคและวิธีการนำชม สิ่งที่ต้องทำและไม่ควรทำในขณะนำชมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น และในช่วงบ่ายมีการลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจริงเพื่อฝึกปฏิบัติการนำชม โดยมีมัคคุเทศก์อาชีพคอยให้ความรู้ คำแนะนำต่าง ๆ ในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นจำนวน 15 คน ในบทบาทการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้นำชมของชาวบ้านนั้น เนื่องจากชาวบ้านเป็นผู้อยู่ในพื้นที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ประวัติ

ความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธา และความสำคัญต่าง ๆ
ของแต่ละแหล่งให้แก่นักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด

(ก)

(ข)

ภาพที่ 9 (ก,ข) บรรยากาศการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (ผู้วิจัย)

3. การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมด้านการ
ตลาดท่องเที่ยว

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง เพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว
อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ได้
นำส่วนประสมทางการตลาด หรือ Marketing Mix แบบ
4p's มาใช้ โดยให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมใน
การกำหนด 1) ผลิตภัณฑ์ (product) หมายถึง การออกแบบ
รายการนำเที่ยว วันเดียวเที่ยวปากพนัง “ล่องเรือหา...รักรัษ
ที่ปากพนัง” โดยกำหนดจุดแวะเยี่ยมชม ออกแบบเส้นทาง
การทำกิจกรรม ราคาขาย เงื่อนไขการจอง และสิ่งที่ต้อง
เตรียมตัวก่อนเดินทางในรายการนำเที่ยว ออกแบบแผ่นพับ
เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวหรือ brochure 2) การ
กำหนดราคา (price) ในการกำหนดราคารายการนำเที่ยว
ได้แบ่งเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร แล้วบวกกำไรเพียง
ร้อยละ 10 (10% mark up) โดยกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว
ตามความจุของเรือหางยาว 1 ลำ ซึ่งสามารถบรรจุทุก
นักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 8 คน รายการนำเที่ยว วันเดียวเที่ยว
ปากพนัง “ล่องเรือหา...รักรัษ ที่ปากพนัง” กำหนดราคา
ขายที่ราคา 509 บาทต่อคน ราคานี้รวมค่าเรือหางยาว
ค่าดอกไม้ธูปเทียนสำหรับสักการะหลวงพ่อดุสิตนันทาราม
ค่าอาหารกลางวันและเครื่องดื่มที่บ้านวงศ์เบ็ญสัจจ 1 มื้อ
ค่ามัคคุเทศก์ท้องถิ่นและค่าน้ำดื่ม ในส่วนนี้จะเป็นการ
กำหนดส่วนประสมทางการตลาดที่ 1 คือ product และส่วน
ประสมทางการตลาดที่ 2 คือ price และพัฒนาเป็นแผ่นพับ
(brochure) ประกอบด้วยเนื้อหาดังภาพที่ 10 (ก, ข)

ส่วนประสมทางการตลาดส่วนที่ 3 คือ ช่องทางการ
จัดจำหน่าย (place) รายการนำเที่ยวจะวางขายออนไลน์ใน
แฟนเพจ Facebook กลุ่มไลน์ และออฟไลน์โดยการแจก

แผ่นพับ เน้นให้เกิดการส่งต่อในแฟนเพจ ปากต่อปาก และ
การสื่อสารสองทาง และส่วนประสมทางการตลาดส่วนที่ 4
คือ การส่งเสริมการขาย (promotion) ในการขายรายการ
นำเที่ยวในระยะเริ่มต้นจะขายตามราคาที่กำหนดไว้ หากได้
นักท่องเที่ยวไม่ครบจำนวนที่กำหนดไว้ จะมีกระบวนการ
ส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคา การจูงจูงรายการนำเที่ยว
พร้อมกัน 2 คน จะได้ส่วนลดคนละ 50 บาท เป็นต้น

ผลจากการร่วมกันกำหนดส่วนประสมทางการตลาด
ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจที่ช่วย
กระจายรายได้สู่ชาวบ้านในพื้นที่ริมแม่น้ำปากพนังโดยผ่าน
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่ทำการกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน
โดยตรง ชาวบ้านมีรายได้จากค่าเช่าเหมาเรือหางยาว ค่าน้ำ
ชมหรือค่ามัคคุเทศก์ท้องถิ่น ค่าอาหารและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่
เกี่ยวข้อง โดยเบื้องต้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนสร้างรายได้
เสริมให้ชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านใช้เวลาหลังจากประกอบ
อาชีพหลักมาทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น คนขับเรือ
มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/คนนำชมแหล่งท่องเที่ยว แม้ค้าขายอาหาร
ขายของที่ระลึก และการจ้างงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและกระจาย
อยู่ในพื้นที่ การสร้างรายได้ดังกล่าวเกิดขึ้นจากชาวบ้านที่มี
ความสนใจเป็นผู้ริเริ่มในตอนแรก เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว
เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้เสริมหลังจากว่างจากการประกอบ
อาชีพหลักหรือในช่วงฤดูกาลที่ไม่สามารถประกอบอาชีพหลัก
ได้ เรือหางยาวที่นำมาให้บริการนำเที่ยวเป็นเรือประมงซึ่งชาว
บ้านใช้ประกอบอาชีพหลักอยู่แล้ว โดยไม่ต้องลงทุนซื้อเรือ
ใหม่ เพียงแต่ต้องมีการดูแลรักษาความสะอาดและมีเสื้อชูชีพ
ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัย และต้องเป็นเรือ
ที่จดทะเบียนถูกต้องเท่านั้น ด้านการบริการนำชมแหล่งท่อง
เที่ยว หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นชาวบ้านทำหน้าที่เป็นผู้นำชม
และคอยให้ความรู้ บอกเล่าเรื่องราวของสถานที่ต่าง ๆ ให้กับ

รายละเอียดการเดินทาง

วันอาทิตย์ ที่ 20 พฤษภาคม 2561

09.30 น. คณะพร้อมกันที่ศาลาที่หก ท่าเรือข้ามฟากปากพนังฝั่งตะวันตก

10.00 น. ลงเรือเดินทางสู่ “เกาะไชย” ชมชนประมงริมน้ำเป็นอยู่

10.20 น. เดินทางถึง “เกาะไชย” ชมวิถีชีวิตของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านริมฝั่งแม่น้ำปากพนัง ที่ประกอบอาชีพการประมงพื้นบ้าน พร้อมชมทัศนียภาพที่สวยงามของป่าจาก และป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์

10.30 น. เดินทางออกจากเกาะไชย สู่ “วัดนันทาราม”

10.50 น. เดินทางถึง “วัดนันทาราม” วัดที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวปากพนัง และมัสการ “หลวงพ่อดุ” พระคู่เมืองปากพนัง

11.20 น. ออกเดินทางไปยัง “วัดรามประดิษฐ์”

11.40 น. เดินทางถึง “วัดรามประดิษฐ์ : วัดบ้านใหม่” เป็นวัดที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน ชมอุโบสถไม้โบราณ และบรรยากาศที่สวยงามภายในบริเวณวัด

12.10 น. ออกเดินทางต่อไปยัง “บ้านวงศ์เปี้ยสังข์”

12.30 น. เดินทางถึง “บ้านวงศ์เปี้ยสังข์” รับประทานอาหารกลางวัน และชมบรรยากาศบริเวณโดยรอบ

รายละเอียดการเดินทาง

13.10 น. ออกเดินทางสู่ “โรงสีแม่ครู”

13.40 น. เดินทางถึง “โรงสีแม่ครู” ร่องรอยแห่งความอุดมสมบูรณ์ของการเคยเป็นเมือง “อู่ข้าว อู่น้ำ” ของปากพนังในอดีต ชมสถาปัตยกรรมที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญาอันล้ำเลิศของคนไทยในอดีต

14.20 น. ออกเดินทางสู่ “พระตำหนักประทับแรม”

14.40 น. เดินทางถึง “พระตำหนักประทับแรมปากพนัง” สถานที่ที่แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีและน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของชาวปากพนัง และชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร

15.20 น. ออกเดินทางมุ่งหน้าสู่ “ตลาดย้อนยุคปากพนัง”

15.40 น. เดินทางถึง “ตลาดย้อนยุคปากพนัง” สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศ และวิถีชีวิตของชาวปากพนังในอดีตที่รวมความหลากหลายไว้ทั้งอาหารคาวหวาน ศิลปะหัตถกรรมพื้นถิ่น และอื่นๆ

16.10 น. ออกเดินทางจากตลาดย้อนยุคปากพนัง สู่ท่าเรือข้ามฟากปากพนังฝั่งตะวันตก

16.30 น. ส่งคณะเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ : โปรแกรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

(ทดสอบ) โปรแกรมวันเดียวเที่ยวปากพนัง

“ ล่องเรือหา..รักษ..ที่ปากพนัง ”

อัตราค่าบริการ

509 บาท/คน

(ก-ด้านหน้าแผ่นพับ)

อัตราส่วน

- ✓ ค่าเรือหางยาวนำเที่ยว
- ✓ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- ✓ ผู้นำชมท้องถิ่น
- ✓ อาหารเที่ยงพร้อมเครื่องดื่ม
- ✓ ผ้าเย็น
- ✓ น้ำดื่ม

อุปกรณ์ที่ต้องเตรียม

- การแต่งกายสุภาพเหมาะสม
- หมวก/ร่มกันแดด
- กล้องถ่ายรูป
- ของใช้ส่วนตัว
- ยารักษาโรคประจำตัว

โปรแกรมวันเดียวเที่ยวปากพนัง

“ ล่องเรือหา..รักษ..ที่ปากพนัง ”

อัตราไม่รวม

- ✗ ค่าใช้จ่ายส่วนตัว
- ✗ ค่าทิปมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- ✗ ค่าทิปคนขับเรือ
- ✗ อาหาร/เครื่องดื่ม/ของใช้อื่นๆ ที่ไม่ระบุในโปรแกรม

สิ่งอำนวยความสะดวก (ในพื้นที่)

- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- ห้องน้ำ
- ท่าเรือขึ้น-ลง
- โป๊ะท่าเรือ
- ศาลา/ที่นั่งพัก
- ร้านค้า/ของฝาก

(ข-ด้านหลังแผ่นพับ)

ภาพที่ 10 (ก, ข) แผ่นพับประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว “ล่องเรือหา...รักษ ที่ปากพนัง” ด้านหน้าและด้านหลัง (ผู้วิจัย)

นักท่องเที่ยว โดยชาวบ้านเหล่านั้นจะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการและทักษะการนำชมแหล่งท่องเที่ยวก่อนการนำชมจริง ผลการดำเนินส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเหล่านี้ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางสังคมของผู้คนในชุมชนริมแม่น้ำปากพนังเพิ่มขึ้น

4. การทดสอบเส้นทางและการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง ผู้ร่วมทดสอบเส้นทาง ประกอบด้วย ตัวแทนสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยว คือ เจ้าของโรงแรม

สบายเพลส ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เจ้าของบริษัทรถตู้นำเที่ยว เจ้าหน้าที่ภาคีรัฐเทศบาลเมืองปากพนัง มัคคุเทศก์อาชีพ ตัวแทนชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 15 คน ผลการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังใช้เกณฑ์พิจารณาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ด้านการดูแลรักษาและการสืบทอด สามารถสรุปได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ร้อยละของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว
“ล่องเรือหา...รักษ์ ที่ปากพนัง”

จุดเยี่ยมชม	ระดับความพึงพอใจ			S.D.	mean	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
1. วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและอุโมงค์ป่าจากเกาะไชย	5 (33.33)	7 (46.67)	3 (20.00)	0.74	2.13	ปานกลาง
2. หลวงพ่อผุดวัดนันทาราม	7 (46.67)	6 (40.00)	2 (13.33)	0.72	2.33	ปานกลาง
3. อุโบสถไม้โบราณวัดรามประดิษฐ์	10 (66.67)	4 (26.67)	1 (6.67)	0.63	2.60	มาก
4. บ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์	11 (73.33)	3 (20.00)	1 (6.67)	0.62	2.67	มาก
5. ร่องรอยโรงสีข้าวโบราณโรงสีแม่ครู	8 (53.33)	4 (26.67)	3 (20.00)	0.82	2.33	ปานกลาง
6. พระตำหนักประทับแรมปากพนัง	10 (66.67)	4 (26.67)	1 (6.67)	0.63	2.60	มาก
7. หมู่บ้านขนมลบบ้านหอยรอก	6 (40.00)	7 (46.67)	2 (13.33)	0.70	2.27	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจบ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.67 รองลงมาเป็นพระตำหนักประทับแรมปากพนัง ค่าเฉลี่ย 2.60 พึงพอใจระดับเดียวกับอุโบสถไม้โบราณวัดรามประดิษฐ์ ค่าเฉลี่ย 2.60 ร่องรอยโรงสีข้าวโบราณโรงสีแม่ครู ค่าเฉลี่ย 2.33 หลวงพ่อผุดวัดนันทาราม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจค่าเฉลี่ย 2.33 เป็นศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้านทั้งในและนอกพื้นที่ นักท่องเที่ยวตั้งข้อสังเกตว่า ในระหว่างทางจากท่าเรือเดินทางเข้ามาภายในวัด มีร้านค้าวางขายสินค้าขวางทางเดินไม่เป็นระเบียบ หมู่บ้านขนมลบบ้านหอยรอก นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ย 2.27

การเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางรถและทางเรือ แต่การเข้าถึงทางเรือต้องเดินไกล แหล่งท่องเที่ยวนี้จึงแนะนำให้เข้าถึงด้วยทางรถแทน หากจะเข้าไปเยี่ยมชมการทำขนมลา ควรจะต้องแจ้งล่วงหน้า เพราะหากไม่ใช่ฤดูกาลการทำขนม ชาวบ้านอาจจะไม่ได้ทำขนมทุกวัน ส่วนวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและอุโมงค์ป่าจากเกาะไชย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ย 2.13 และนักท่องเที่ยวได้ตั้งข้อสังเกตว่า หากเป็นการล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านบริเวณเกาะไชย โดยไม่ต้องขึ้นฝั่งจะเหมาะสมกว่า เนื่องจากเส้นทางในการเดินทางศึกษาธรรมชาติไปยังอุโมงค์ป่าจากยังไม่ได้รับการพัฒนา จากการทดสอบเส้นทาง มีข้อเสนอแนะให้ปรับเวลาในรายละเอียดนำเที่ยวตามแผนพับ ดังนี้

รายละเอียดการเดินทาง

โปรแกรมการเดินทาง : ทางเรือเท่านั้น
 09.30 น. คณะพร้อมกันที่ศาลาที่ท่า ท่าเรือข้ามฟากปากพ่องฝั่งตะวันตก
 10.00 น. ลงเรือเดินทางสู่ “เกาะไชย” ชมอนุสรณ์จรมน้ำ
 10.20 น. เดินทางถึง “เกาะไชย” มังเรือชมวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้านริมฝั่งแม่น้ำปากพ่อง ชมทัศนียภาพอันสวยงามของอโยยักษ์ ป่าจากและป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์สองริมฝั่งแม่น้ำปากพ่อง
 10.30 น. ออกเดินทาง สู่ “วัดนันทาราม”
 10.50 น. เดินทางถึง “วัดนันทาราม” วัดที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวปากพ่อง และผู้มีสการ “หลวงพ่อผุด” พระคู่บ้านคูเมืองปากพ่อง
 11.20 น. ออกเดินทางไปยัง “วัดรามประดิษฐ์”
 11.40 น. เดินทางถึง “วัดรามประดิษฐ์ หรือ วัดบ้านใหม่” เป็นวัดที่มีประวัติที่ยาวนาน ชมอุโบสถไม้โบราณเก็บภาพบรรยากาศที่สวยงามภายในบริเวณวัด
 12.10 น. ออกเดินทางต่อไปยัง “บ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์”
 12.30 น. เดินทางถึง “บ้านพักเจนิศ บ้านวงศ์เบ็ญสัจจ์” รับประทานอาหารกลางวัน และชมบรรยากาศบริเวณโดยรอบ (รวมอาหาร และเครื่องดื่ม)

รายละเอียดการเดินทาง

13.10 น. ออกเดินทางสู่ “โรงสีแม่ครู”
 13.40 น. เดินทางถึง “โรงสีแม่ครู” ร้องรอยแห่งความอุดมสมบูรณ์ของเมือง “ผู้ข้าว ผู้ป่า” ในอดีตของปากพ่อง ชมสถาปัตยกรรมที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญาอันล้ำเลิศของคนปากพ่องในอดีต
 14.20 น. ออกเดินทางสู่ “พระตำหนักประทับแรม”
 14.40 น. เดินทางถึง “พระตำหนักประทับแรมปากพ่อง” สัญลักษณ์แห่งความรักกตัญญูและน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระผู้ทรงเป็นที่รักของชาวปากพ่องและชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช
 16.00 น. ออกเดินทางมุ่งหน้าสู่ “ตลาดย้อนยุคปากพ่อง”
 16.30 น. เดินทางถึง “ตลาดย้อนยุคปากพ่อง” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศ และวิถีชีวิตของชาวปากพ่องในอดีต สถานที่ที่รวบรวมความหลากหลายของอาหารคาวหวาน และศิลปะศิลปกรรมพื้นถิ่นต่างๆ
 17.30 น. ออกเดินทางจากตลาดย้อนยุคปากพ่อง สู่ท่าเรือข้ามฟากปากพ่องฝั่งตะวันตก
 17.45 น. ส่งคณะเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ
หมายเหตุ : โปรแกรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

รายการท่องเที่ยว “วันเดียวเที่ยวปากพ่อง”

“ล่องเรือหา..วิถี..ที่ปากพ่อง”

อัตราค่าบริการ

509.-บาท/คน

(ก-ด้านหน้าแผ่นพับ)

อัตราค่าบริการ

- ค่าเรือนำเที่ยว
- ค่ามัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- อาหารเที่ยงพร้อมเครื่องดื่ม
- ผ้าเย็น
- น้ำดื่ม 1 ขวด

อุปกรณ์ที่จัดเตรียม

- การแต่งกายสุภาพเหมาะสม
- หมวก/ร่มกันแดด
- กล้องถ่ายรูป
- ของใช้ส่วนตัว
- ยารักษาโรคประจำตัว

รายการท่องเที่ยว “วันเดียวเที่ยวปากพ่อง”

“ล่องเรือหา..วิถี..ที่ปากพ่อง”

อัตราค่าบริการ

- ค่าที่ปคนขับเรือ
- ค่าใช้จ่ายส่วนตัว
- อาหาร/เครื่องดื่ม/ของใช้อื่นๆ ที่ไม่ระบุในโปรแกรม

สิ่งอำนวยความสะดวก (ในพื้นที่)

- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- ท่าเรือขึ้น-ลง
- ศาลา/ที่นั่งพัก
- ร้านขายของที่ระลึก
- ห้องน้ำ

(ข-ด้านหลังแผ่นพับ)

ภาพที่ 11 (ก, ข) แผ่นพับประชาสัมพันธ์ (ผู้วิจัย)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังเพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังทั้ง 7 แหล่ง มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ดังนี้ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางเรือเป็นยานพาหนะหลักได้ แต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีท่าเรือไว้รองรับการสัญจรทางน้ำ แต่สภาพท่าเรืออาจจะมีความปลอดภัย มั่นคงแข็งแรงที่แตกต่างกัน สิ่งที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม คือ ป้ายบอกทางในหลายแหล่ง เพื่อให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยว และยังช่วยส่งผลต่อความภาคภูมิใจและการสืบทอดวัฒนธรรมและองค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชนและนักท่องเที่ยว และจากการทดสอบเส้นทางมีนักท่องเที่ยวตั้งข้อสังเกตว่าหมู่บ้านขนมลาบ้านหอยรอกมีระยะทางเดินทางจากท่าเรือค่อนข้างไกล จึงเสนอว่าในอนาคตควรปรับให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางถนนเพื่อความสะดวกและปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว และควรเป็นจุดสุดท้ายที่แวะเยี่ยมชมเพื่อซื้อของฝาก 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 7 แหล่งมีศักยภาพโดดเด่น มีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 7 แห่งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ครบครันนัก เนื่องจากเป็นสถานที่ทางวัฒนธรรมทั้งโบราณสถาน ศาสนสถาน และเป็นสถานที่เอกชนที่ไม่ได้สร้างมาเพื่อการท่องเที่ยว แต่ในช่วงแรกจะพิจารณาเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเท่าที่จำเป็นก่อน เพียงแต่ชาวบ้านในพื้นที่ต้องร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาด ความปลอดภัยให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดซึ่งพบเห็นในหลายแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการดูแลรักษา เพื่อสืบทอดไปยังรุ่นต่อไป ยังไม่มีการให้ความสำคัญมากนัก จะมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนและผู้มาเที่ยวบ้างคือในสถานที่ศาสนสถานและโบราณสถานที่มีคนดูแล จึงต้องหากิจกรรมถ่ายทอดและสร้างองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นต่อ ๆ มาให้มากขึ้น หรืออาจทำเป็นแหล่งความรู้เพื่อรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดเลือนหายไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว พบว่า ในกรณีที่นักท่องเที่ยวสูงอายุหรือมีปัญหาร่องสุขภาพ ชาวบ้านผู้นำชมควรแนะนำให้แวะเยี่ยมชมเฉพาะวัดนันทาราม และวัดรามประดิษฐ์ และล่องเรือผ่านโรงสีแม่ครู และรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านวงเปี้ยสัจจ์ ล่องเรือผ่านพระตำหนัก

ประทับแรมปากพนังและขึ้นเรือที่ท่าวัดหอยรอก และนั่งรถต่อไปยังบ้านขนมลาบ้านหอยรอกแทน เนื่องจากสภาพท่าเรือขึ้นลงลำบาก ไม่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ แต่ทั้งนี้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเส้นทางมีโครงการที่จะพัฒนาท่าเรือในอนาคตอยู่แล้ว

นอกจากนี้ผู้ร่วมทดสอบเส้นทางได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรจะต้องฝึกฝนทักษะการนำชมให้เกิดความชำนาญ มีความเชื่อมั่นให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อรอนงค์ เจริญแหลม (2561) ที่ระบุว่า นักสื่อความหมายในแต่ละจุดต้องมีศักยภาพ และมีความพร้อมในการสื่อความหมาย และในการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านเกาะไชย สามารถจัดกิจกรรมเพื่อสังคมเพิ่มเข้ามาได้ เช่น กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำหรือกิจกรรมปลูกป่าชายเลน เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้กับทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ธงชัย นิติรัฐสุวรรณ, นัยนา คำกันศิลป์, และ จันทร์สว่าง งามผ่องใส (2561) ที่ระบุว่า การเที่ยวชมวิถีประมงพื้นบ้านสามารถดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร หรือ CSR เพิ่มได้ เช่น การปล่อยปูม้า เป็นต้น

สำหรับแนวโน้มความยั่งยืนของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังในอนาคต จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านบริษัทเอกชน หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว การปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้สามารถนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในระยะยาวได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังเพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางเลือกและกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวโดยใช้แม่น้ำปากพนังเป็นหลัก การศึกษาในครั้งต่อไปควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษา รวบรวมประวัติ ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังให้ถูกต้องแน่ชัด เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลต้นแบบในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำปากพนัง และอาจพัฒนาเป็นคู่มือท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังต่อไป

2. ควรจะเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจากแม่น้ำปากพนังไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอปากพนัง และอำเภอใกล้เคียง อาทิ หัวไทร ร่อนพิบูลย์ ลีชล

3. ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเชิญเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยมีมิติของสังคมเพิ่มมากขึ้น และเพื่อความสะดวกในการขอความร่วมมือชาวบ้านในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและเกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอปากพนัง

■ กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ร่วมกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่สัญญา WU-TRF_ABC60_06

■ เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2562, มกราคม 19). ข้อมูลทั่วไปและประวัติความเป็นมาลุ่มน้ำปากพนัง. สืบค้นจาก <http://irrigation.rid.go.th/rid15/ppn/General/General.htm>

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

_____. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์.

กฤษฎา โชติช่วง. (2556). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอปากพนังจังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562, เมษายน 17). *สรุปแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)*. สืบค้นจาก <https://www.tourismthailand.org/fileadmin/downloads/pdf/สรุปแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี-2562.pdf>

จินตนา สนามชัยสกุล, ชูใจ ภิญญ, คันสนีย์ อุตมอ่าง, กมล บุญเขต, สุวัฒน์ บุศย์เมือง, และ อนงค์พรพรรณ หัตถมาศ. (2551). *แนวทางการอนุรักษ์ศิลปกรรมท้องถิ่นเพชรบูรณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ-เพชรบูรณ์.

ธงชัย นิติรัฐสุวรรณ, นัยนา คำกันคิลป์, และ จันทร์สว่าง งามผ่องใส. (2561). ศักยภาพการท่องเที่ยวอนุรักษ์ปูม้าโดยชุมชนประมงบ้านหยงสตาร์ จังหวัดตรัง. *วารสารวิจัยเชิงพื้นที่*, 10(4), 293-305.

นนทิภัก เพียรโรจน์, สิริภัทร์ โชติช่วง, และ ณัฐมน ราชรักษ์. (2558). การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารการจัดการ*, 32(2), 89-115.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์.

ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนทิชา แจ่มจันทร์, จุไรรัตน์ กลัดหล้า, ปัดยา เพชรทิวานนท์, เพ็ญภา เพื่องแก้ว, รานี บุญใหญ่, รุ่งนภา บินชัย, และ วรัญญา วงศ์จันทร์แยม. (2551). *การจัดระบบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ยศ สันตสมบัติ. (2544). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รลิกา อังกูร. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 19(1), 79-88.

รานี อิลิชัยกุล. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน). (2562). พระราชกฤษฎีกา กำหนดป่าเกาะกลาง (เกาะไชย) ในท้องที่ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นป่าคุ้มครอง พ.ศ.2492. สืบค้นจาก <http://hydrolaw.thaiwater.net/web/2016/06/27/พระราชกฤษฎีกา-กำหนดป่า-3>

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. (2559). *ปกิณกคิลป์วัฒนธรรมเล่ม 22 จังหวัดนครศรีธรรมราช*. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

อรอนงค์ เจียบแหลม. (2561). ป่าจาก: ทรัพยากรทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(6), 496-513.

อุไรวรรณ สุภานิตย์. (2554). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา วัฒนวิถีชุมชน โหนด นา เล อำเภอสะทิงพระจังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.